

definite vult talem rem facere, aut movere. Probat, quia proprium imperium solum potest referri ad rem intelligentem, ut sic, quod patet ex ejus proximo affectu et quasi correlativo, qui est obedire: solum enim agentibus per intellectum cum proprietate convenit. At vero imperium hoc, de quo agimus, non est in ordine ad res intellectuales, ut sic, sed ad omnes effectus Dei: ponitur enim propter efficaciam divinæ operationis ad extra, et testimonia Scripturæ supra adducta ita procedunt: ergo non potest cum illa proprietate poni tale imperium, quod sit in intellectu. Confirmatur et declaratur, quia proprio morali imperio respondet moralis motio, media obligatione alteri imposita et manifestata per tale imperium: hoc autem impertinens est ad prædestinationem, ut dixi, sed solum illud huc spectat, quo Deus efficaciter confert prædestinationis effectus etiam efficacitate physica, necessaria ex parte Dei: ergo tale imperium proprium et morale, non est necessarium ad hoc providentiæ genus. Quæ ratio idem probat de opere creationis et de quovis alio opere DEI. Declarat etiam hæc ratio locutiones illas Scripturæ non esse in ea proprietate intelligendas, in qua imperium significat legem et præceptum, sed per eas metaphorice declarari efficaciam divinæ potentiae, cui sine resistentia obediunt omnes effectus, quia statim recipiunt esse, ac ipse vult, vel etiam illud operantur, vel ibi continentur ubi vult, juxta illud Proverb. 14: *Et legem ponebat aquis, ne transirent fines suos*, quæ lex habetur Job 38, ubi Deus ad mare loquitur: *Usque huc venies et non procedes amplius*, etc. Neque enim hæc res audire possunt, ut Deus illas proprie loquatur. Est ergo metaphorica locutio, nam significatur efficacia, qualis etiam est illa locutio Pauli ad Rom. 4: *Vocat ea, quæ non sunt, tanquam ea, quæ sunt*.

16. *Loca Scripturæ citata quomodo interpretanda.* — Ex his facilis est responsio ad rationem dubitandi in principio positam. Jam enim declaratum est, quale imperium ad humanam actionem, requiratur, et quomodo cum proportionem loquendum sit de divinis. Declaravimus etiam quomodo Scripturæ testimonia sint intelligenda. Verba enim illa: *Fiat lux*, aut solum explicant efficaciam Dei voluntatem, quæ nomine mandati alibi significatur, aut significare etiam possunt judicium practicum de luce creanda, quod non est distinctum a scientia Dei, nec per illud loquitur Deus creaturæ quam facturus est, sed loquitur sibi ipsi, ut voluntatem suam ad illam faciendam indu-

cat, non aliter impellendo illam, quam judicando et cognoscendo.

17. *Objectioni respondetur.* — *Quando et quomodo hoc imperium in Deo sit necessarium vel liberum.* — Cum autem objicitur, quia imperium est actus liber, etc., si nomine imperii voluntas ipsa executiva intelligatur, sic verum est assumptum et nulla relinquitur difficultas. Nam qui ita loquuntur, consequenter dicunt intimationem voluntatis potius esse notificationem imperii, quam substantiale imperium. Et quod ad rem spectat illa intimatione, si sit respectu sui ipsius, solum est cognitio illius, si respectu aliorum tantum, est quædam locutio, ut explicatum est. Si vero nomine imperii intelligatur judicium practicum intellectus, quod videtur imponere legem voluntati, et hæc ratione imperium vocatur, dicendum est, hoc judicium, seu imperium, quatenus antecedit omnem Dei voluntatem, esse necessarium: naturaliter enim judicat quid sit conveniens, quid agere expediat, quod sit consentaneum divinæ bonitati, etc., hoc tamen judicium non est imperium necessitans, sed proponens tantum, nec obligationem per se inducit respectu divinæ voluntatis, sed tantum ostendit quid illam deceat. Quatenus vero hoc judicium supponit interdum unum decretum liberum, in virtute cujus dicitur de alio decreto habendo, quod cum alio habet connexionem necessariam, si potest dici aliquo modo liberum, id est, pendens a priori actu libero, et sic etiam solum se habet tale imperium, ut movens per modum proponentis et repræsentantis. Quod si habet aliquam majorem vim impellendi, vel interdum etiam necessitandi ad subsequentem volitionem, id habet in virtute prioris volitionis, quæ ipsimet voluntati necessitatem imponit, ut si unum vult, velit etiam aliud, quod cum priori est necessario connexum. Atque ita nunquam imperium, vel impulsus ejus, egreditur limites judicii et voluntatis, quare intelligi non potest, tanquam actus aliquis intellectualiter impellens et a cognitione et volitione distinctus, vel ratione in Deo, vel realiter in nobis.

17. Reliqua quæ in fundamento prioris sententiæ tanguntur, in sequenti capite expediuntur.

CAPUT XVII.

QUIS TANDEM ACTUS INTELLECTUS, AUT VOLUNTATIS DEI SIT PRÆDESTINATIO.

1. Manifestum ex superioribus est, Prædes-

inationem in intellectu, aut voluntate, aut in utraque simul facultate esse debere, quia in Deo non sunt actus immanentes alterius potentiae, cum pure intellectualis sit. Deinde constat, debere prædestinationem constitui in aliquo, vel aliquibus actibus, ex declaratis a nobis, quia per illos et non per alios constituitur Deus prædestinans, ut more nostro loquamur. Quibus positis magis de nomine, quam de re videtur disputatio, cui illorum actuum vox prædestinatio proprie aptetur. Tamen quia theologi de hoc varie sentiunt, breviter expediendum est.

2. *Prima opinio constituens in intellectu.* — Prima ergo opinio constituit prædestinationem in intellectu divino: ita sentit D. Thomas, 1. p., q. 23, art. 1. ad 2. dicens: *Prædestinationem esse rationem in mente Dei existentem, etc.* Idem de providentia habet, q. 22, art. 1 in corpore, et clarius, art. 3, sequitur Capreolus in 1, d. 40, q. 1, art. 1, concl. 1, et art. 2, concl. 2, et reliqui Thomistæ, Durandus, 1, d. 41, et Richardus, art. 1, q. 1.

3. *Prima ratio.* — Fundari potest primo in modo loquendi Scripturæ, quæ per actus intellectus prædestinationem indicat ad Rom. 8: *Quos præscivit, et prædestinavit.* Ubi unum verbum per aliud explicari videtur. Clarius, c. 11. *Non reputit Deus plebem suam, quam præscivit*, id est, prædestinavit, ut exponit Augustinus, de Bono persever., c. 18, et circumstantia litteræ exigere videtur. Act. 2. *Hunc præscientia, et consilio Dei traditum*: et tamen, c. 4, idem declaratur per nomen *Prædestinationis*, ut infra dicam. Denique ad Ephes. 1. *Prædestinati (ait Paulus) secundum consilium*: at consilium ad intellectum pertinet.

4. *Secunda ratio.* — Secundo, favet simili modo Augustinus, lib. de Bono perseverantiae, c. 14, ubi prædestinationem sic definit: *Est præscientia, et præparatio beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur quicumque liberantur.* Et in discursu usque ad c. 17, non aliter probat prædestinationem esse, nisi quia in Deo est præscientia beneficiorum, quæ conferenda sunt his qui salvantur. Et eodem modo procedit Fulgentius, lib. 1, ad Monimum, c. 8 et 11.

5. *Tertia ratio.* — Tertio quia providentia est actus mentis, teste Boetio quarto de Consolatione pros. 6, quia providentia est actus prudentiæ et rationis; sed prædestinatio est actus quædam specialis providentia, ergo. Et ratio utriusque juxta D. Thomam est, quia ad providentiam, et prædestinationem spectat ordina-

re rem, vel hominem per convenientia media in suum finem. Unde etiam in Scriptura prædestinatio significari videtur nomine prædestinationis. Actor. 13. *Crediderunt quotquot præordinati erant ad vitam æternam*, sed ordinare unum in aliud est actus rationis, et intellectus; ergo.

6. *Varie explicant actum intellectus qui sit prædestinatio.* — Non conveniunt autem dicti auctores in explicando actu intellectus, qui est prædestinatio. Nam Durandus vult esse actum scientiæ, qui præcedit voluntatem: Thomistæ esse actum imperii, qui subsequitur voluntatem, et est quasi principium proximum, quo Deus exequitur voluntatem suam. Alii vero aiunt esse judicium quoddam practicum, quo Deus protulit veluti definitivam sententiam de æterna felicitate salvandorum. Alii dicunt, ipsamet scientiam Dei esse prædestinationem, non tamen, ut antecedit decretum. Dei liberum, sed prout approbatam per decretum.

7. *Secunda opinio constituens in voluntate.* — Secunda opinio constituit prædestinationem in voluntate. Tenet Bonaventura, d. 40, art. 1, q. 2, Scotus, q. 1, Gregorius, q. 1, Aureolus, q. 4, Gabriel, q. 1, articulo 1, et late Echius, libro de Prædestinatione, Centuria 1, num. 17. Fundari etiam potest hæc opinio in Scriptura, quæ sæpius per actus voluntatis prædestinationem declarat. Ad Ephes. 1. *Elegit nos in ipso*, et infra, *Prædestinati secundum propositum ejus.* Constat autem electionem et propositum voluntatis actum significare: et Actor. 4, significatur nomine decreti. *Quæ manus tua et consilium tuum decreverunt fieri.* Ubi græce est *ἡ ἐκούρισε*, quod prædestinare significat.

Prima ratio secundæ opinionis. — Atque ita legit Prosper ad Gallos, cap. 13, prædestinatio igitur Dei est decretum Dei: decretum autem voluntatis est, juxta illud Esther 13: *Non est qui possit resistere voluntati tuæ, si decreveris salvare nos.* Unde Isai 44, ubi nos legimus: *Dominus exercituum decrevit, et quis poterit infirmare*, græca habent, *Dominus voluit.* Facit denique illud ad Rom. 8: *Quos præscivit et prædestinavit*, ubi prædestinationem distinguit a præscientia, scilicet tanquam voluntatem, seu propositum juxta illud, quod ibi subditur. *His, qui secundum propositum vocati sunt sancti.*

8. *Secunda ratio.* — Secundo possumus eandem sententiam simili modo probare ex Augustino, libro de prædestinatione Sanctorum, capite 10, ubi prædestinationem a præscientia distinguit, dicens: *Prædestinatio sive præ-*

scientia esse non potest, potest autem sine prædestinatione esse præscientia: Et subdit prædestinationem esse gratiæ præparationem, quod supra cum D. Thoma exposuimus de præparatione ex parte agentis, non ex parte passi. Et licet D. Thomas, art. 2, ad tertium, præparationem illam ad intellectum referat, videtur tamen magis spectare ad voluntatem, quia voluntarium agens per propositum et voluntatem suam est proxime præparatum ad agendum. Præsertim quando non indiget inquisitione mediorum per intellectum, quia naturaliter omnia prænoscit. In tali enim agente non est necessaria præparatio ex parte intellectus, sed solum ex parte voluntatis. Præparatio enim significare videtur voluntarium actum, ultra naturalem scientiam, vel potestatem. Unde D. Thomas, Alensis, et fere omnes scholastici referunt ex Augustino, libro de prædestinatione Sanctorum, quod prædestinatio sit *propositum miserendi*. Quæ tamen verba in Augustino formaliter non reperiuntur, sed inde sumpta videntur, quod præparatio idem videtur esse, quod propositum. Atque ita etiam videtur intellexisse Fulgentius, dicto libro, cap. 7, ubi prædestinationem refert ad voluntatem: quod prosequitur, cap. 12, et sequentibus. Item Prosper, in dicto lib., cap. 8. Damascenus etiam, lib. 2, cap. 30, prædestinationem distinguit a præscientia, et cap. 26, providentiam definit per voluntatem; quod etiam fecit Nemesius, lib. de Opificio hominis, cap. 43.

9. *Confirmatur.* — Unde potest ratio prioris sententiæ in favorem hujus retorqueri, quia providentia spectat ad voluntatem: ergo multo magis prædestinatio. Patet antecedens, quia providentia non dicit cognitionem, sed curam et sollicitudinem illorum quibus providendum est: sed hæc cura spectat ad voluntatem, ergo: tum etiam, quia licet cognoscere ordinem, seu proportionem mediorum ad finem spectet, ad intellectum tamen efficaciter ordinare, ut media fiant propter finem, pertinet ad voluntatem, nam hoc fit per electionem ex vi intentionis. Providentia autem in hac practica et efficaci ordinatione consistit. Et hac ratione dixit Scotus in 1, dist. 6, q. 1, et quodlib. 17, ordinem practicum pertinere ad voluntatem.

10. *Tertia ratio.* — Accedit præterea, quod prædestinatio dicit ex parte prædestinantis determinationem quamdam adeo efficacem, ut illa posita fieri non possit quin effectus prædestinatus sequatur. Propter quod dixit Augustinus, supra citatus, *esse præparationem beneficiorum quibus certissime liberamur*. Hæc autem

efficacia tota et determinatio est ex voluntate, unde illa jam posita, jam est effectus prædestinatus, et dum illa non ponitur, nondum est prædestinatus: ergo signum est in hac voluntate consistere prædestinationem.

11. *Quarta ratio. — Confirmatio.* — Unde tamen concluditur argumentum, quia nullus apparet actus in intellectu, in quem ratio prædestinationis convenire possit. Nam vel ille est actus scientiæ, qui antecedit voluntatem, et hoc non: tum quia scientia illa, uti sic, non est libera, sed naturalis: tum etiam quia per se non est determinata ad salvandos hos potius quam illos. Vel est imperium practicum, quod subsequitur voluntatem: et de hoc actu jam dictum est, vel non esse in intellectu vel non posse esse, nisi aliquod iudicium quod in Deo non potest habere rationem prædestinationis, quia nihil aliud esse potest quam cognitio decreti liberi quod Deus habuit, seu effectus futuri ex vi illius, hæc autem cognitio supponit prædestinationem jam factam: nam per eam cognoscitur homo salvandus, ergo cognoscitur prædestinatus. Unde sententia illa quæ ex æternitate intelligitur scripta in divino intellectu, de dando præmio gloriæ prædestinatis, et videtur prædestinationem supponere, et nihil aliud esse quam dictamen de dando præmio prævisis meritis. Denique ob scientiam approbationis non videtur recte constitui prædestinatio in intellectu, quia ultra scientiam solum addit denominationem ab actu voluntatis acceptantis talia media vel tales personas ad gloriam: ergo multo magis in hoc actu voluntatis ponenda est prædestinatio, quia per illum eliguntur media et ad finem efficaciter ordinantur.

11. *Variis modis explicandi secundam sententiam.* — In hac vero opinione etiam potest esse diversitas in modo explicandi illam. Nam quidam ipsum actum electionis ad gloriam prædestinationem appellant, quia per illum est homo efficaciter destinatus ad gloriam, et omnino antecederet: alii solum præparationem mediorum volunt esse prædestinationem: quia providentia circa media versatur. Alii denique ex omnibus actibus voluntatis supra numeratis prædestinationem coalescere dicunt.

12. *Tertia opinio media inter superiores.* — *Cicero providentiam constituit prudentiam.* — Tertia opinio est, prædestinationem simul complecti actum intellectus et voluntatis: ideoque interdum ab uno, interdum ab altero nominari. Ita sentit de providentia Alensis, 1. p., q. 26, et si attente legatur, idem habet de prædestinatione, quæst. 28, Mem. 1, art. 2 et 3, et Mar-

silius in 1, quæst. 41, art. 1, not. 2, quamvis in art. cap. 2, intellectui et voluntati adjungat etiam potentiam quæ magis ad executionem quam ad prædestinationem pertinet. Eandem opinionem tenet Petrus de Tarantasia, d. 40, q. 2. Hæc opinio juvatur argumentis utriusque opinionis positæ, et testimoniis Scripturæ et Sanctorum, nam Paulus conjungit consilium cum electione et cum decreto. Et fortasse hoc significant illa verba Act. 4: *Quæ manus tua et consilium tuum decreverunt fieri*: nam per manum metaphorice videtur significata voluntas, quia est principium agendi: additur vero consilium, quia decretum prudens et efficax illud intrinsece postulare videtur. Idemque est de providentia perfecta, requirit enim prudentiam, et ideo etiam a Cicerone pars prudentiæ ponitur: necessaria vero est etiam voluntas quæ applicet et sollicitet prudentiam, imo etiam, ut quodam modo illam exigat, quatenus prudentia perfecta voluntatem bene affectam erga finem requirit. Cum ergo prædestinatio dicat perfectissimam providentiam, et efficacem ad consecutionem talis finis, utriusque facultatis actum includere videtur.

13. *Judicium horum opinionum.* — Hæc controversia, ut dixi, multum habet de usu vocum seu de nomine: et ideo unicuique liberum relinquimus, ut loquatur prout libuerit, omnes enim relatæ opiniones probabiles sunt. Solum oportet advertere, ne conjungantur aliquæ opiniones, ea quibus simul sumptis aliqua propositio recte referatur, quæ possit aures offendere: ut, verbi gratia, si quis dicat solam electionem ad gloriam seu voluntatem dandi gloriam esse prædestinationem, et deinde teneat, non dari præelectionem ad gloriam ante prævisa merita: necesse est ut consequenter asserat, dari causam prædestinationis ex parte hominis. Quæ tamen propositio absolute dicta hodie aures offendit, et vitanda est, ut libro sequenti tractabimus. Secluso ergo hoc incommodo, parum refert prædestinationem tribuere intellectui aut voluntati vel utrique. Ut autem certam loquendi formam nobis præscribamus, duo breviter assero.

14. *Prima assertio.* — Primum est, si prædestinatio referatur ad intellectum, ponendam esse, non in actu imperii, qui non sit scientia vel iudicium, sed impulsus aut insinuatio: nullus enim talis actus in intellectu est, ut ostendi, sed vel in iudicio practico de mediis, per quæ homo electus a Deo ad gloriam, perducendus est infallibiliter ad illam, in hoc (inquam) iudicio, ut approbato et accepto per

voluntatem, atque adeo, ut includente etiam scientiam illam approbationis voluntati, ut isto modo scientia illa approbationis non tantum denominationem ab actu voluntatis, sed etiam aliquid intellectus superaddat, ultra scientiam antecedentem ad illam voluntatem.

15. *Secunda assertio.* — Secundo assero, si prædestinatio tribuatur voluntati, illam ponendam esse in tota præparatione gratiæ et gloriæ, quæ intelligitur in Deo a primo decreto electionis ad gloriam, usque ad omnem voluntatem mediorum et ultimi effectus, qui est ipsa gloria, ut executioni mandanda. Nam hæc omnia includit, vel requirit ex parte voluntatis perfecta providentia quam prædestinatio significat, ut satis in superioribus declaratum est. Et ut verum fatear, considerata vocis proprietate, illi optime accommodatur hic loquendi modus, quia destinatio proprie significat intentionem vel propositum, ut supra dixi. Et quidquid sit de significatione vocis ad explicandum difficultatem hujus materiæ, loquendum nobis est præcipue de actibus voluntatis, nam in illis est prima origo omnium beneficiorum quæ conferuntur prædestinatis, et in eis maxime considerandum est an sit prædestinatio gratuita necne, et quomodo sit causa effectuum prædestinatorum, ita ut libertatem hominis non impediatur. Ac propterea nomine prædestinationis decretum voluntatis divinæ, dandi gratiam et gloriam semper intelligemus, sive illa vox etiam ad intellectum adaptari possit, sive non.

CAPUT XVIII.

SIT-NE PRÆDESTINATIO PARS PROVIDENTIÆ, ET QUIBUS ALIIS MODIS AB ILLA DIFFERAT.

1. *Ratio dubitandi.* — Communis modus loquendi theologorum est, prædestinationem esse partem providentiæ, ut est apud divum Thomam, 1. part., quæst. 28, art. 1, et q. 6, de Verit., art. 1, et in 1, dist. 40, quæst. 1, art. 2, Capreolum ibi, quæst. 1, art. 1, concl. 2, Durandum, quæst. 1, num. 6, Marsilium, q. 41. Quæ locutio nonnullam difficultatem habet, quia tam providentia quam prædestinatio est actus divinæ voluntatis vel intellectus: uterque autem, simplicissimus est: quomodo ergo ratio totius et partis inveniri in eo potest. Interrogo etiam de quo genere et modo partis hoc intelligatur. Aut enim est pars integralis, et hoc non, quia nulla est ibi quantitas, ad quam hæc ratio partis spectet, vel est pars subjectiva, et hoc